

Sygn. akt VI A Ca 1086/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Krystyna Karolus-Franczyk

Sędzia SA – Anna Orłowska (spr.)

Sędzia SA – Beata Waś

Protokolant: sekr. sądowy Katarzyna Kędzierska

po rozpoznaniu w dniu 26 marca 2014r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa D. N.

przeciwko (...) Sp. z o.o. w O.

o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 11 stycznia 2013 r., sygn. akt XVII AmC 5428/11

oddala apelację.

Sygn. akt VI ACa 1086/13

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 19 września 2011 roku powód - D. N. - domagał się uznania za niedozwolone i zakazania wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia o treści: "Klient, który po otrzymaniu informacji na temat zmian warunków umowy wyrazi na nie zgodę biorąc udział w imprezie, nie ma prawa do odszkodowania z tytułu tych zmian.", zawartego w rozdziale „Zmiany i rezygnacja z imprezy przed wyjazdem” wzorca umowy "Warunki uczestnictwa w imprezach turystycznych", którym posługuje się pozwany - (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w O..

W ocenie powoda wskazane postanowienie wzorca umowy stanowi niedozwoloną klauzulę, gdyż jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów. Powód wywodził, że przedmiotowe postanowienie wypełnia przesłanki art. 385³ pkt 2 k.c., konsument bowiem godząc się na nowe warunki umowy, powstałe w wyniku wprowadzenia przez przedsiębiorcę zmian, nie ma prawa do odszkodowania z tytułu tych zmian, przy czym tego prawa pozbawia go się poprzez wzięcie udziału w imprezie na zmienionych warunkach.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. Wskazał, iż kwestionowane postanowienie jest zgodne z art. 16a ust. 1 ustawy o usługach turystycznych. Niezależnie od powyższego zaprzeczył, jakoby postanowienie

to miało niedozwolony charakter w myśl art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c., w szczególności naruszało w sposób rażący interesy konsumentów.

Wyrokiem z dnia 11 stycznia 2013 roku Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oddalił powództwo oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia i rozważania.

Pozwany prowadzi działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usług turystycznych. W ramach tej działalności posługuje się w obrocie z konsumentami postanowieniem wzorca umowy o treści: "Klient, który po otrzymaniu informacji na temat zmian warunków umowy wyrazi na nie zgodę biorąc udział w imprezie, nie ma prawa do odszkodowania z tytułu tych zmian".

Sąd Okręgowy wskazał, iż sporne było między stronami czy przedmiotowe postanowienie miało charakter niedozwolony w myśl art. 385¹ § 1 k.c. W tym zakresie odniósł się do regulacji art. 16a ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o usługach turystycznych. Sąd I instancji stwierdził, że prawa i obowiązki konsumenta w zakresie realizacji świadczeń wynikających z umowy są określone ustawowo, zwracając uwagę na okoliczność zagwarantowania konsumentowi autonomii podjęcia decyzji co do skutków zmiany warunków umowy przez przedsiębiorcę. Zdaniem Sądu Okręgowego, trudno zatem w tym wypadku (zagwarantowania elementu dysponowania przez uczestnika wyborem skutków nienależytego wykonania przez przedsiębiorcę zawartej umowy) uznać abuzywny charakter kwestionowanego zapisu wzorca. Konsument w przypadku wprowadzenia zmian ma prawo wyboru - może ich nie zaakceptować i skorzystać z prawa do odstąpienia od umowy, lub też zdecydować o przystąpieniu do udziału w imprezie turystycznej o zmienionym programie, co jest równoznaczne z akceptacją nowych warunków, a tym samym z przekształceniem zobowiązania i w konsekwencji ze zrzeczeniem się prawa dochodzenia roszczeń z tego tytułu. Skoro zatem konsument ma możliwość zapoznania się w odpowiednim terminie z nowymi warunkami umowy i świadomie się na nie godzi, oznacza to, iż ponosi on odpowiedzialność z tytułu dokonanego wyboru. Konsument w takiej sytuacji może, stosownie do regulacji ustawowych, domagać się ewentualnego obniżenia ceny imprezy turystycznej.

W ocenie Sądu Okręgowego, w kontekście powyższych rozważań, kwestionowane postanowienie jest zgodne z bezwzględnie obowiązującym art. 16a ust. 1 ustawy o usługach turystycznych. Skoro zatem prawa i obowiązki konsumenta na skutek zastosowania przedmiotowego postanowienia są takie same, jak te wynikające z przepisów prawa, to nie można mówić o naruszeniu jego interesów.

Apelację od wyroku złożył powód, zaskarżając orzeczenie w całości wnosząc o zmianę rozstrzygnięcia poprzez uznanie za niedozwolony i zakazanie stosowania w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umownego zawartego w „Warunkach uczestnictwa w imprezach turystycznych” o treści:

„Klient, który po otrzymaniu informacji na temat zmian warunków umowy wyrazi na nie zgodę biorąc udział w imprezie, nie ma prawa do odszkodowania z tytułu tych zmian.” oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Skarżący zarzucił orzeczeniu:

1) naruszenie przepisu postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c. mające istotny wpływ na wynik sprawy przez błędne zastosowanie, przejawiające się w przekroczeniu granic zasady swobodnej oceny dowodów i popadnięcie w dowolność tej oceny oraz zaniechanie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, skutkujące niezgodnym z zasadami doświadczenia życiowego wyprowadzeniem z materiału dowodowego wniosków z niego niewynikających poprzez ustalenie, iż konsument ma możliwość zapoznania się w odpowiednim terminie z nowymi warunkami umowy i świadomie się na nie godzi, podczas gdy taka okoliczność w ogóle nie wynika z materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, co miało istotny wpływ na wynik sprawy, jako że w oparciu o powyższe Sąd I instancji ustalił, iż konsument dokonując świadomego wyboru ponosi odpowiedzialność za taki wybór;

2) naruszenie przepisu prawa materialnego, tj. art. 14 ust. 5-7 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych poprzez ich niezastosowanie, mimo iż zgodnie z ustalonym w sprawie stanem faktycznym, zaskarżony zapis regulaminu dotyczy zmiany warunków umowy i konsekwencji z niej wynikających, co jest objęte dyspozycją ww. przepisów;

3) naruszenie przepisu prawa materialnego, tj. art. 16a ust. 1 w/w ustawy poprzez jego zastosowanie, mimo iż ów przepis dotyczy zmian w czasie trwania imprezy turystycznej, podczas gdy zaskarżony zapis dotyczy zmian dokonanych przed rozpoczęciem imprezy, z uwagi na co wspomniany przepis nie powinien znaleźć zastosowania, gdyż jego dyspozycja dotyczy innego stanu faktycznego;

4) naruszenie przepisu prawa materialnego, tj. art. 385¹ § 1 k.c. poprzez błędne zastosowanie i przyjęcie, że zaskarżony zapis nie stanowi niedozwolonego postanowienia umownego, podczas gdy w sposób niezgodny z prawem wyłącza on prawo konsumenta do roszczeń odszkodowawczych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Zaskarżony wyrok odpowiada prawu, stąd też apelacja, pomimo trafności niektórych zarzutów, nie mogła doprowadzić do jego zmiany i uwzględnienia powództwa.

Zasadnie podnosi skarżący, że w rozpoznawanej sprawie nie powinien znaleźć zastosowania powołany przez Sąd I instancji art. 16a ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o usługach turystycznych, na gruncie którego dokonana została ocena kwestionowanego postanowienia (zakończona konkluzją Sądu orzekającego, iż jest ono zgodne z wymienionym przepisem), gdyż dyspozycja powyższego przepisu dotyczy innego stanu faktycznego.

Nie budzi wątpliwości Sądu Apelacyjnego, iż art. 16a ust. 1 wymienionej ustawy dotyczy zmian w czasie trwającej już imprezy turystycznej i odnosi się do sytuacji, gdy przedsiębiorca świadczący usługi turystyczne nie jest w stanie zrealizować niektórych usług wchodzących w skład tej imprezy, podczas gdy zaskarżony zapis dotyczy zmiany warunków umowy dokonanych jeszcze przed rozpoczęciem imprezy turystycznej, o czym świadczy zamieszczenie go we wzorcu umowy w rozdziale pod następującym tytułem:

„Zmiany i rezygnacja z imprezy przed wyjazdem

A. Z powodu okoliczności leżących po stronie biura podróży”.

Naruszenia art. 385¹ § 1 k.c. skarżący upatruje w jego błędnym zastosowaniu i przyjęciu, że zaskarżony zapis nie stanowi niedozwolonego postanowienia umownego, podczas gdy w sposób niezgodny z prawem wyłącza on prawo konsumenta do roszczeń odszkodowawczych. Odnosząc się do tak sformułowanego zarzutu przypomnieć należy, iż postanowienie wzorca umowy, sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym przepisem ustawy, nie może być uznane za niedozwolone postanowienie umowne na podstawie art. 385¹ § 1 k.c.

Stanowisko takie, które aprobuje Sąd Apelacyjny rozpoznający niniejszą sprawę (podzielił je również Sąd Apelacyjny w wyroku z dnia 21 maja 2013 r., VI ACa 1508/12), ukształtowane zostało w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego. W uchwale z dnia 13 stycznia 2011 r., sygn. III CZP 119/10 (LEX nr 688470) oraz w wyroku z dnia 20 stycznia 2011 r., sygn. I CSK 218/10 (LEX nr 707845) Sąd Najwyższy wyraźnie stwierdził, iż na podstawie art. 385¹ § 1 k.c. nie można uznać za niedozwolone postanowienie umowne takiego postanowienia wzorca umowy, które jest sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym przepisem ustawy. Uzasadniając przedstawiony pogląd Sąd Najwyższy podkreślił, że postanowienie sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym przepisem ustawy, jako nieważne (art. 58 k.c.), nie wywołuje skutku prawnego. Skoro tak, to nie może kształtować praw i obowiązków strony, a przepis art. 385¹ k.c. posługuje się taką właśnie konstrukcją (kształtowanie praw i obowiązków w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami). Postanowienie takie, jako nie wywołujące skutku prawnego, nie może także rażąco naruszać interesu jednej ze stron – konsumenta. Potencjalna umowa zawarta z wykorzystaniem takiego wzorca będzie nieważna, jako sprzeczna z ustawą,

chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności, że w miejsce nieważnych postanowień wchodzi odpowiednie przepisy ustawy (art. 58 § 1 i 3 k.c.).

Przenosząc powyższe uwagi na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, iż kwestionowane postanowienie, które zostało zamieszczenie we wzorcu umowy w rozdziale dotyczącym zmiany i rezygnacji z imprezy przed wyjazdem, przy czym, co istotne – z powodu okoliczności leżących po stronie biura podróży, jest sprzeczne z art. 14 ust. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych.

Wymieniony przepis stanowi, iż organizator, który przed rozpoczęciem imprezy turystycznej jest zmuszony, z przyczyn od niego niezależnych, zmienić istotne warunki umowy z klientem, z zastrzeżeniem art. 17, powinien niezwłocznie o tym powiadomić klienta. W takiej sytuacji klient powinien niezwłocznie poinformować organizatora, czy:

1) przyjmuje proponowaną zmianę umowy albo

2) odstępuje od umowy za natychmiastowym zwrotem wszystkich wniesionych świadczeń i bez obowiązku zapłaty kary umownej.

Analiza dalszej części przepisu art. 14 wskazuje, iż w przypadku określonym w ust. 5 pkt 1, tj. gdy klient przyjął proponowaną zmianę umowy, nie przysługuje mu odszkodowanie za niewykonanie umowy.

Z omawianego przepisu jednoznacznie wynika, iż odnosi się on do sytuacji, gdy do zmiany istotnych warunków umowy z klientem dochodzi z przyczyn niezależnych od organizatora i tylko w przypadku zmian spowodowanych takimi przyczynami przyjęcie proponowanej zmiany pozbawia klienta prawa do odszkodowania. Tymczasem kwestionowane postanowienie pozbawia klienta prawa do odszkodowania z tytułu zmian umowy w szerszym zakresie, bowiem wyłącza je również w przypadku zaakceptowania zmian spowodowanych okolicznościami leżącymi po stronie biura podróży, a nie tylko z przyczyn od niego niezależnych, jak to przewiduje uregulowanie ustawowe. Nie nasuwa zatem wątpliwości, iż analizowany zapis zamieszczony w warunkach uczestnictwa w imprezach turystycznych, w rozdziale dotyczącym zmiany i rezygnacji z imprezy przed wyjazdem z powodu okoliczności leżących po stronie biura podróży, ogranicza uprawnienia konsumenta wynikające z ustawy, tym samym jest dla niego mniej korzystny.

Zgodnie z art. 19 ust. 1 ustawy o usługach turystycznych, postanowienia umów zawieranych przez organizatorów turystyki z klientami mniej korzystne dla klientów niż postanowienia tej ustawy są nieważne. W tej sytuacji, skoro kwestionowane postanowienie wzorca jako sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym przepisem prawa jest nieważne, to w kontekście przedstawionej wyżej linii orzecznictwa Sądu Najwyższego, nie podlega ono kontroli pod kątem abuzywności na podstawie art. 385¹ § 1 k.c. Z tych więc przyczyn wytoczone w niniejszej sprawie powództwo nie mogło zostać uwzględnione.

W tym stanie rzeczy, skoro Sąd I instancji (aczkolwiek z innych względów) ostatecznie oddalił powództwo, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.